

Werk

Titel: Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici Parisiensis De Sibylla

Untertitel: Libri tres

Autor: Petitus, Petrus

Verlag: Lankisch; Guntherus

Ort: Lipsiae; Lipsiae

Jahr: 1686

Kollektion: VD17-Mainstream

Gattung: Altertumskunde

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN737373385

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN737373385>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=737373385>

LOG Id: LOG_0009

LOG Titel: Caput X. - Caput XIII.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

tror, falsum est eas non requiri ad prophetiam; solum sequitur, non ita esse necessarias, vt non Deus, vbi vult, sine iis prophetas efficiat.

Quæcumque igitur siue intra siue extra hominem posita, animos certa naturæ ratione ad rerum altiorum contemplationem erigere possunt, per omnes mundi partes persequi atque indagare exinde conabor, vt quid horum Sibyllæ iure vindicari possit, appareat.

CAPVT X.

De naturalibus adiumentis atque opportunitatibus ad prophetiam requisitis; ac primum de mentis sublimitate.

PRima naturalium ad prophetiam opportunitatum censetur præstans mentis indoles & sublimitas; qua qui præditi sunt sic ad diuinorum contemplationem naturaliter rapiuntur, vt ferrum ad magnetem, & alia eiusmodi ad ea cum quibus quadam naturæ sympathia conspiciant. Hæc autem propensio non inest nisi iis qui animum naturaliter magnum habent, vim scilicet mentis præstantem, excelsam, & luminosam nacti sunt. Quæ quibus singulari naturæ dono tributa est, natura ad prophetiam apti præ aliis omnibus censentur. Ita quidem philosophi sciscunt, qui varios distinguentes in homi-

hominibus intellectualis facultatis gradus, in supremo eos collocant, qui præcipuo mentis vigore & claritate cælo propiores agitant, & tali naturæ propinquitate lucem ad prædicendum facile suscipiunt. Tres autem sunt gradus: vnus omnium (vt ab eo quod imperfectissimum est incipiam) infimus, eorum scilicet hominum qui mentem penitus corpori immerfam habent, quo fit vt nunquam supra sensum cogitatione assurgere valeant. Hi sunt qui nihil rerum sine continuo & tempore, hoc est, quod non sit dimensionibus expansum & tempore comprehensum, concipere possunt; qui animam extensam, spatia extra mundum infinita concipiunt, neque aliter hunc esse finitum videre possunt, nisi talia extra ipsum admittantur spatia; qui denique aliquid omnino esse posse negant quod non sit in loco: vt Auerrois notat in 2. Metaphysicorum cap. 3. text. 15. in posteriori expositione. Huic alter est gradus planæ atque, vt dicitur, e diametro oppositus, eorum qui mentem minime materiæ immerfam habent, quos sic Albertus Magnus describit lib. 1. de intellectu & intelligibili cap. 3. *Secundi autem, quasi per se aut ex parua doctrina nati sunt intelligere omnia: quia intellectum non habent tanquam potentiam animæ, vel quasi efficientem per abstractionem intelligibilia in anima: sed habent eum quasi pro forma per quam anima intellectualis cuncta operatur. Quam in libro de anima*

anima felicitatem esse diximus, ad quam intendit peruenire omnis philosophus. Et hic vocatur intellectus sanctus siue mundus ab Auifenna; ab Aristotele autem dicitur intellectus diuinus: & hic intellectus de studio leui ad prophetias accipit illuminationem, & ad somniorum verissimam interpretationem. Medius autem inter duos illos gradus est, in quo maxima hominum pars versatur, qui disciplina ad cuiusuis scientiæ peritiam, maiorem vel minorem, nec tamen poenitentiam, peruenire possunt. Quam mentis facultatem humanam appellare licet, cum pluribus communis existat.

Igitur Alberti sententia ii natura apti in primis ad prophetiam censentur, quos nascendi conditio in supremo intelligentiæ humanæ apice constituit. Sed & Algazel, magni inter Arabes philosophos nominis auctor, in libro Auenrois qui inscribitur *Destructio destructionum philosophiæ*, de iis quos natura vaticinio affines finxit, eodem plane modo atque Albertus differit; vel potius huic Albertus consentanea dixit, quem ab Algazele quæ modo attuli accepisse, ex vtriusque loci comparatione intelligi potest: vbi etiam eadem ingeniorum proponitur distinctio. Quamobrem quæ ad hanc sententiam pertinent, ex eo libro Auenrois, latini vel potius latino barbari interpretis verbis referre haud pigebit: *Sunt aliqui qui mouentur ex se ipsis: & sunt aliqui qui mouentur pauca excita-*
tio-

tione, hoc est, disciplina: & sunt aliqui qui noⁿ
 comprehendunt cum excitatione, nisi diminutione
 magna. Et quemadmodum possibile est, ut eueni-
 at vltima diminutio non habenti sensationem omni-
 no, ita quod non mouetur ad intelligendum intelli-
 gibilia, vel cum excitatione; sic etiam potest eueni-
 re vltima fortitudo & additio, ut excitetur ad
 omnia intelligibilia, aut plurima eorum, & tem-
 pore breuiori. Et differt hoc quantitate in omni-
 bus quesitis, aut aliquibus, & etiam qualitate: ita
 quod differt celeritate & propinquitate. Et forte
 reperitur propinquitas animæ sanctæ & puræ, quæ
 transit in sensatione in omnibus intelligibilibus ad
 scientiam, & celerrimo tempore: & est propheta
 qui habet mirabilem virtutem speculatiuam, & non
 indiget in intelligibilibus docente, sed quasi ipse
 addiscit ex seipso. Accedit Auifenna Metaphysi-
 ces tractatu 10. cap. 1. Ex hominibus ille est nobi-
 lior, cuius anima fit intelligentia in effectu, & ac-
 quirat mores qui sunt honestatis practica: ex his au-
 tem ille excellentior est, qui est aptus ad ordinem pro-
 phetia: & hic est ille in cuius viribus animalibus
 sunt hæ tres proprietates; scilicet ut audiat verbum
 Dei: ut videat angelos transfiguratos coram se in
 forma, qua possint videri. Jam autem ostendimus,
 qualiter fiat hoc: & ostendimus quod ante eum, cui
 fit hæc reuelatio, transformantur angeli: & fit in
 eius auribus vox, quam ipse audit, quæ est ex parte
 Dei & angelorum: & audit eam, quamuis non sit
 verbum hominum nec animalis terreni: & hic est

cui datur spiritus prophetie. Qui verborum contextus aliquam a nobis expositionis lucem desiderant propter semibarbari interpretis infantiam. *Ille homo est nobilior, cuius anima fit intelligentia in effectu,* hoc est, cuius anima rationalis, cum esset potentia intellectus, fit actu intellectus. Fuit enim opinio apud illos magistros, hominis perfectionem in eo esse sitam, ut agens intellectus, qui Alexandri sententia foris aduenit, estque intelligentia separata, omnium quæ intelligi possunt rationes in se complexa, in vnum cum nostro intellectu, qui est potentia, coalescat: adeo ut non amplius postea more agentis accedat ad illustranda phantasmata, ut in imperfectis, sed formæ instar animæ in eandem essentiam copulatus maneat: quod cum accidit, potentia illa prior intelligendi omnino aufertur, vnusque existit intellectus perfectus; hoc est, anima humana ex anima (quod erat tantum) fit lumen ipsum intelligibile, & in ordinem intelligentiarum transfertur. *Ex his autem ille excellentior est, qui est aptus ad ordinem prophetie* (hoc est, qui natura est idoneus qui propheta efficiatur. *Et hic est ille in cuius viribus animalibus sunt hæ tres proprietates.*) Tres hic proprietates memorat, neque tamen plus duabus in contextu exprimit: nempe, ut verbum Dei audiat propheta, & angelos sibi in forma adspectabili apparentes videat. Deest igitur aliquid in textu. opinor illud, quod alibi apud eum & Algazelem legimus, de vigore &

præ-

præstantia animæ ad transmutandam materiam mundi; de qua hunc in modum Algazel apud Auenrois citato loco: *Tertia, inquit, est virtus animalis factiua, quæ peruenit ad terminum, quo disponuntur natura & obediunt ei.* Et paulo post: *Et non est inconueniens, vt perueniat virtus fortitudinis anima ad terminum, quo inseruiat ei natura necessario, & absque corpore.* Igitur Auifenna in sexto Naturalium parte & capite quarto, postquam de hac animæ humanæ in nonnullis præstantibus viris potestate ex Algazelis sententia dixit, subiungit: *Et hæc est etiam vna de proprietatibus virtutum prophetialium. Ante hoc autem iam diximus, proprietatem quæ pendet ex virtutibus eius imaginabilibus, quæ est proprietas prophetialis pendens ex virtutibus sensibilibus apprehendentibus. Hæc autem est proprietas pendens ex virtute sensibili motiua desideratiua, quæ prouenit ex anima prophetae dignioris prophetie.* Quibus verbis duas indolis propheticæ proprietates insinuat: vnã quidem quæ a sensu interiore proficiscitur, quatenus formas sensibiles apprehendit; alteram qua idem sensus interior præest appetitui animali & motrici potentia: quam priore illa præstantiorem censet, vtpote ex singulari & inusitata animæ propheticæ nobilitate pendentem; per quam primi ordinis prophetæ miracula pro arbitrio patrant, obediante Deo voci hominis, vt est in libro Iudicum. Cum enim secta esset Mahometanus, non dubitauit quin miracula essent ne-

cessaria prophetis ad religionem constabiliendam in populis. Vim ergo illam, qua prophetæ nonnulla, vbi opus est, supra ordinem naturæ operantur, in natura etiam prophetæ fundamentum habere censuit; animæ scilicet propheticæ gradum nobiliorem, & vim eximiam imaginationis. Veruntamen in aphorismis de anima, naturali animæ præstantiæ meritum addit, & dignitatem apud primam causam ex morum sanctitate & precibus quas Deus exaudit. Verba adscribam: *Et super animam quidem virtuosam* (semibarbari interpretis verba affero) *sanctam, quandoque in bona deprecationis infunditur a prima causa virtus, per quam anima prædicta imprimit in elementis generabilium. Quare obediunt ei elementa subdita voluntati ipsius, quare illa obediunt deprecationi? quoniam elementa sunt subiecta operationibus animæ quæ agit in eis. Et consideratio illius verificatur in corporibus nostris. Nos enim quandoque imaginamur res, & ex hoc alterantur corpora nostra, secundum quod exigunt dispositiones animarum nostrarum & imaginationes sue. Et quandoque est possibile, quod homo per imaginationem animæ sue imprimat in corpus aliud ab eo: sicut dicitur de opinionibus quæ sunt apud habitantes Indiam, si verum est id quod dicitur. Et quandoque principium primum est exaudiens illam animam quando deprecata fuerit. Hæc Auifenna.*

Tres igitur ex his Aboali locis prophetales proprietates habemus: vt propheta Dei vocem
sue

siue verbum audiat; vt angelos in forma visibili sibi apparentes videat; vt miranda coram multitudine, vbi res poscit, patrare valeat. De hac postrema proprietate, quæ in miraculis ostentandis spectatur, satis ex eius sententia dictum est: hanc enim vult partim in natura ipsa prophetæ esse sitam, hoc est, animæ præstantia & dignitate; partim in primæ causæ virtute. Idem dicendum est de visione angelorum: siue species, quibus inducti in hominum conspectum veniunt, extrinsecus angeli ipsius arte obiciuntur, siue intus formantur in animo videntis, certum est paucorum esse hominum talia videre, eorum scilicet quos ad magna genitos Deus hisce eximiis amoris sui symbolis dignatur: quemadmodum & quibus intus loquitur arcana voce, longe dissimili ei quæ animalium auribus insinuat. Hoc vocis genere admoneri solitum Socratem, si quando aut ipse aut amicorum quispiam agere aliud vellet, quod male cessurum esset, minimeque fieri oporteret, testatur Plato in Theage, siue de Sapientia. Pfellus in dialogo *ἠὲ ἐνεργείας δαιμόνων* susurrum quendam ab angelo editum interpretatur lumen diuinum, quod diuinis hominibus in ipso temporis articulo datur, ad videndum quid agendum sit, quid fugiendum, vel etiam ad quædam e futuris contingentibus prospicienda; quo lumine qui illustrantur, diuini viri & prophetæ sunt & dicuntur.

Atq; id lumen licet totum a Deo pendeat, magis tamen & congruentius tribui illustribus ingeniis consentaneum est. Si enim, vt Theologus Aquinas dicto loco notat, maxima in propheta requiritur mentis eleuatio ad diuinorum contemplationem, constat autem quosdam ita esse mente a natura comparatos, vt multo melius aliis diuina contemplari valeant: quod peculiarem ad id studium indolem nacti sint; qualem fuisse indolem Platonis, Pythagoræ, Heracliti, Parmenidis, Anaxagoræ, Aristotelis, & aliorum sapientum, nemo non fateatur; quis tales viros magis ad prophetiam natura aptos fuisse neget? Ita etiam visum fuisse Aristoteli ex his quæ in libro de diuinatione per insomnia dicit, intelligi potest. Inter alia enim quibus fit incredibilis eiusmodi ex insomniis diuination, hoc affert, quod si Deus mitteret insomnia, non quibuslibet & indignis hominibus mitteret, sed optimis & sapientibus: *τό τε γὰρ θεὸν εἶναι τὸν πέμποντα, πρὸς τῇ ἄλλῃ ἀλογία, ἢ τὸ μὴ τοῖς βέλτιστοις καὶ φρονιμώτατοις, ἀλλὰ τοῖς τυχεῖσι πέμπειν ἄτοπον.* Si tardis & indoctis hominibus somnia præfaga diuinitus offerri absurdum censet, sequitur eo indice rationi congruens esse, peruenire hæc dona ad sapientes potius quam ad indoctos: quæ autem huius causa, nisi quia mentis ad diuina erectæ præstantiam ac sublimitatem quæ quibusdam contingit hominibus, artiumque magnarum peritiam, gradum esse &

appa-

apparatum optimum ad consequendum prophetiæ donum putauit?

Quod autem aliter se habet doni huius præclari dispensatio in hominibus, & sapius ipsum in idiotas quam in scientiis exultos cadere experientia docet: huius quoque rationem dispensationis in numinis prouidentia esse fixam existimandum est. Neque absurdum putare, ipsorum præclarorum virorum, qui ingenio & sapientia excellunt, causa id ita componi, ne tali munere superbiant, vel etiam ingenii & scientiæ prærogatiuam & censum putent, quod solius est diuinæ liberalitatis. Nam & animarum has esse differentias credi posset, ut quarundam ea nobilitas esset, quæ hanc diuinationis facultatem sibi altiori naturæ gradu & quasi suggestu vindicaret, si propria huius administratio & prouincia esset magnorum virorum: nunc cum sapius illiterati & idiotæ eo munere fungi obseruantur, nulla errori & superbiæ occasio relinquitur, nihil gloriæ Dei detrahi potest. Sic neque disciplinis celebres viros & eloquentes elegit Deus ad prædicandum Euangelium, sed rudes & indoctos piscatores: cum tamen alioqui negari non possit, quin ingenii vis & eloquentia suapte natura optima essent instrumenta ad insinuanda populis humanæ salutis mysteria. Sed noluit talibus uti præsidis Deus, ne, ut Apostolus dicit, euacuaretur crux Christi. Non valet ergo argumentum: Multi rudes & idiotæ vaticinantur,

ergo nulla est in natura hominis opportunitas, neque commendatio, qua nonnulli conuenientius quam alii donum illud recipiant: vel, vt Aristoteles eo in libro de diuinatione per insomnia arguere videtur: ergo nulla omnino datur diuination. Verum sequitur, Deum haud quaquam in omnibus sequi quod naturæ ordini & rationi inde ductæ magis consentaneum est: quam cur in prophetiæ dispensatione seruare aliquando nolit, dictum est.

Ex his supra adducta Auifennæ, Algazelis & Alberti dicta explicamus. Non enim eam vim penetrandi acie mentis occulta futurorum contingentium animæ virorum magnorum vernaculam esse voluerunt, quantum ad effectum vsunque attinet, sed quantum ad propiorem potentiam & naturalem affectionem & apparatus. In quo nihil video quod sit scripturæ aut veræ rationi aduersum, immo id rerum ordo poscit. Solum id audacius mihi videtur & maius quam natura hominis capiat, quod de ratione qua prophetæ miracula patrant, philosophantur; alicuius hominis animam adeo esse potentem, vt non modo corpus proprium, sed etiam quæ sunt foris corpora pro arbitrio immutare valeat: nempe excitare ventos & procellas, pluuiam aut ignem cælo elicere, formas rerum mutare. Id profecto incredibile est, neque vlllo in philosophia fundamento nititur, quicquid dicat Algazel apud Auenrois in eo libro Destructionis, vbi hanc
opi-

opinionem ceu philosophis probatam & celebratam proponit. Quod esse falsum Auenrois ibi ostendit, cum nullus alicuius nominis philosophus proferri possit, qui tale monstrum inueniret, vno excepto Auifenna, qui dictis locis sententiam eam tuetur & Algazeli suffragatur: primus namque malæ eius frugis fator occatorque fuit Algazel iste in Metaphysica. Cuius nomine & ob alia non recte posita cum male apud suos audiret, & impietatis suspectus esset, hanc inuidiam declinare volens, librum contra philosophos composuit, in quo eorum fundamenta præcipua & dogmata subuertere tentauit, vt Auenrois testatur in præfatione earum disputationum quas aduersus eum instituit.

Petrus autem Aponensis eius operis, quod Conciliatoris nomine inscripsit, differentia 135. de causis quæ hunc hominem, atque etiam Auifennam, in eum errorem impulerunt, hunc in modum disserit: *Quod autem ipsum mouit fortassis ita superstitiose in philosophia narrare; cuius est causam omnium propriam assignare; est, quia acquieuit incantationibus & fascinationibus, quæ ponuntur ab eorum defensoribus prouenire ex virtutibus animæ præactæ, quas suscipit a caelestibus, prout eorum motuum & lucis facta est imago &c. vel etiam sermonibus gestorum propbetarum Hebræorum talia scribentium.* Quasi vero magi & præstigiatores ea ludibria, quibus se vulgo admirabiles præbent, innata sibi animæ potestate

perficiant, aut quicquam in libris Hebræorum extet, quo opinio tam superstitiosa confirmari possit.

Non minus superstitiosa videri debet Procli expositio: quasdam animas esse Apollinæ, ad vaticinandum ipso ordine, quo sunt Apollini subiectæ & aptæ, propensas, eumque ordinem studiis atque omni vitæ ratione seruantes; vt videre est in quinto Commentariorum in Timæum Platonis, vbi qui *Deorum filii* a Platone dicantur explicat: αἱ γὰρ inquit ἀπολλωνιακῆ ψυχῆ μαυλικὸν ἢ τελεστικὸν ἐλόμεναί βίον παῖδες καὶ ἔσονται καλεῖσθαι ἔ ἀπόλων. Etenim anime Apollinæ, que propheticum & sacris additum viuendi genus elegerunt, Apollinis filii & eius e profapia profecte dicuntur. Vbi duobus eas insigniuit nominibus: nam & παῖδας, hoc est, filios vocat; tum etiam ἐγγόνες, nepotes & posteros. Quæ sic distinguit: filios dici, quatenus Deo illi agnatæ, & catenæ siue ordinis ab eo ducti proprietatem conseruant: nepotes, quatenus in hac vita mortali Dei illius similitudinem moribus & studiis præferunt. Cuius agnationis cum Apolline & proprietatis in exemplum mox affert Sibyllam: ὡςπερ ἡ Σίβυλλα παρ' αὐτὴν ἀποκύησιν χρησιμωδῆσασα, quemadmodum Sibylla, que in ipso ortu & natiuitate vaticinata est. Vbi simul obserua interim, quemadmodum Sibyllam non modo vt vnã quandam feminam vatem proponit, sed etiam vt singula-

gulare specimen & exemplum diuinationis. Ex quo etiam intelligi potest, nullum illi eorum adiumentorum defuisse quibus instructi homines fiunt apti ad vaticinandum; quorum præcipuum esse censemus mentis ad diuina erectæ generositatem & magnitudinem: quam Maro etiam in Sibylla notat

magnam cui mentem animumque

Delius inspirat vates, aperitque futura.

vbi magnam mentem intellige non tantum de afflatu, sed etiam de facultate, quam ex animæ proprietate & Apollinea cognatione in hunc mundum attulit. Sed de hac prima & principali vatum proprietate satis dictum arbitror: ad alias transire conuenit.

CAPVT XI.

De temperamento Sibyllæ & aliorum vatum.

Cum de ingenio & mentis præstantia alicuius loquimur, necesse est, si philosophari volumus, in eandem adduci contemplationem indolem & temperamentum corporis, cuius fulturis, vt ait Plinius in epistolis, animus sustinetur. Ita enim vnum horum cum altero aptum est, vt mira horum sympathia existat, qua fit vt neque anima nisi in corpore probe constituto plenum suarum facultatum vsum habere possit, neque

cor-

corpus nisi recto animæ moderamine bene valere aut conseruari vlllo modo queat. In iis autem quæ in corpore posita plurimum ad mentis præstantiam, velut & ad aliarum facultatum lætium vigorem, momenti afferre possunt, præcipuam sibi partem temperamentum vindicat: cuius cum variæ sint differentiæ, partim notæ medicis, qui has maiore diligentia persequuntur, partim occultæ & ineffabiles, vt quæ singulis hominibus ex peculiari eorum quibus corpus constat conditione & materiæ proprietate innotescant; cæteris prætermisissis, de hac tantum agam, quæ mentis functionibus, & propheticæ excellentiæ maxime accommodata censetur.

Quem autem temperamenti modum vatibus assignet Aristoteles, notum est ex 30 sectione Quæstionum naturalium: nempe eiusmodi, qui præditi sunt, melancholicos, ex humoris atrii in corpore prouentu supra alios humores abundantis, appellare solemus. Non enim, vt Valerius lib. 1. Controuers. cap. 7. notat, temperamentum proprie melancholicum, aut sanguineum, aut pituitosum, aut biliosum dixeris: cum nomina hæc sint succorum in corpore ex temperamentorum differentiis prouenientium; sed homo recte aut melancholicus, aut pituitosus, aut qua alia humoris dominantis differentia dicitur, cui tale temperamentum a natura contingit, ex quo horum humorum major in corpore prouentus sequatur.

Ita igitur Aristotelem de Sibyllæ & aliorum vatum temperamento iudicare, vt sit maxime aptum generandæ bili atræ, & tali copia, vt melancholici inde dicantur, loco dicto apparet. Postquam enim de humoris illius natura differuit: quem vino comparat in hoc, quod vt vinum potantibus, sic niger ille humor, quibus ex natiui temperamenti conditione copiosior prouenit, varios ingenerat mores, prout incalescit aut refrigeratur: eiusdem etiam inflammatione homines fieri ingeniosos & acutos supra modum & perspicaces, deinceps ostendit, διὰ τὸ ἐγὺς εἶναι ἔνοερὸν τὸ πρὸς τὴν θερμότητα ταύτην, quibus scilicet calor ille bilis atræ, prope sedem mentis consistit. Tales, inquit, νοσήμασιν ἀλίσκομαι μανικῶς, ἢ ἐνθουσιαστικῶς ὅθεν Σίβυλλα καὶ Βάκιδες, καὶ οἱ ἐνθεοὶ γίνονται πάντες, ὅταν μὴ νοσήματι γίνωνται, ἀλλὰ φυσικῇ κρᾶσιν. *Hi morbis capiuntur furorem creantibus aut afflatum diuinum: unde Sibyllæ & Bacides aliique numine afflati omnes efficiuntur, cum id non morbo sed naturali intemperie accidit.*

Nec vero ex hoc tantum Aristotelis loco intelligitur, magis affines esse & aptos spiritui illi, qui prophetas facit, concipiendò eos qui natiui temperamenti lege plurimum in corpore atræ bilis congerunt; sed etiam aliunde, & quod maximi esse debet momenti ad fidem faciendam, ex sacris libris: in quibus duos Hebrææ genti maximos omnium prophetas extitisse legimus, Mo-

sent

fem & Eliam : qui ambo sic in iisdem literis de-
 pinguntur, vt temperamento & habitu corpo-
 ris melancholicos fuisse appareat. De Mose col-
 ligo ex solitudinis amore, quo verifimile est im-
 pulsum fuisse, vt foceri sui Jethro oues pascere in
 campis vir tantus non dedignaretur: cum qui-
 bus cum se aliquando in deserti interiora pene-
 trasset, ostentum illud vidit rubi ardentis, neque
 quicquam detrimenti in sua substantia accipien-
 tis. Inter mores autem melancholicorum est
 vitæ solitariae amor & ἀπανθραπία, teste Hip-
 pocrate in epistolis, & Aristotele dicto proble-
 mate: amant autem loca sola, quia cogitabun-
 di sunt. Ex quo etiam efficitur, vt minus apti
 sint ad eloquentiam; quo nomine se Moses ex-
 cufat apud Deum, cum ipsum mittere vellet ad
 Pharaonem Ægyptiorum tyrannum: *Obsecro*
Domine, inquit, non sum eloquens ab heri & nudius
tertius. Et ex quo locutus es ad seruum tuum,
impeditioris & tardioris lingue sum. Erat enim
 natura ἰχνόφωνος & βραδύγλωσσος. Philo de
 vita Mosis: πησέων δ' ὁμῶς παρετήϊτο τὴν χει-
 ρεγονίαν, ἰχνόφωνον, καὶ βραδύγλωσσον, ἐκ ἑυ-
 γλωττον αὐτὸν εἶναι φάσκων· καὶ μάλιστα ἀφ' ἑ-
 λέγου· ἢ κθε θεῶ. *credens vero nihilominus de-*
precabatur hanc functionem, causatus lingue he-
sitantiam & tarditatem, negansque sibi adesse fa-
cundiam, præsertim postquam Deum loquentem
audierat. Cuius additionis hanc mox affert ra-
 tionem: quod humanam eloquentiam cum ve-

ritate collatam, meram infantiam & vocis priuationem duceret.

Erat igitur Mofes, vt dixi, minus expedito sermone ob linguæ hæsitationem: quod vitium melancholicis familiare esse notat Philosophus. Dicitur autem ἰχνοφωνία cum loquens alteram alteri syllabam cito iungere non potest, auctore eodem in problemate 30. sectionis II. Causam cur obnoxii huic vitio sint melancholici, aperit his verbis: ὅτι τὸ τῆ Φαντασία ἀκολουθεῖν ταχέως τὸ μελαγχολικὸν εἶναι ἔστιν. οἱ δὲ ἰχνοφωνοὶ τοῖς ὄσι προεργεῖ γὰρ ἡ ὁρμητὴ λέγειν τῆς δυνάμεως αὐτοῖς, ὡς ἱατρῶν ἀκολουθήσεως τῆς ψυχῆς τῷ Φανέντι. id est, *Quia propere sequi imaginationem idem est quod esse melancholicum. Sunt autem tales procul dubio qui lingua hesitant: quippe impetus dicendi prauertit facultatem, dum visis anima obsequitur.* Id autem accidit melancholicis magis quam aliis, quia ex proprietate atrii humoris minus eorum anima est propensa & dissipata in sensus exteriores, & præterea imaginatione valent. Quo fit vt vigilantes cogitabundi sint, in somnis vero egregii somniatores, & multa per insomnia rerum futurarum præsentiant, Aristotele teste in lib. de diuinatione per somnum.

Nec immerito aliquis habitus melancholici in eodem Propheta argumentum putet, quod quadraginta dies absque cibo permansit incolumis in monte Sinai. Tametsi enim diuina virtute susten-

sustentatum fuisse facile credo; non tamen omnino negandum, quin aliquid fuerit in corpore eius, quo ad tam longi ieiunii patientiam naturaliter iuuaretur. Non desunt autem ex naturæ indagatoribus, qui hanc etiam nigri humoris proprietatem putent, ut homines diu sine cibo conseruet: propterea quod corporis materiam vi propria densat; quo modo etiam non parum ad vitam diu protrahendam conferre creditur, quod humorem quo sustentatur vita cito dissipari non sinat.

Et de Mose hæcenus. Veniamus ad Eliam. Hunc etiam insigniter melancholicum cum mores eius & ὀρεῖθασία indicant, qui in locis ab humano commercio remotis, ignotis scilicet montibus & iuxta torrentes, libenter habitabat; tum ex corporis eius habitu colligi potest, quem auctor librorum qui Melachim, hoc est, *regnorum* inscripti sunt, in 4. cap. 1 sic depingit: *vir pilosus, & zona pellicea accinctus renes.* Maxima autem pars melancholicorum tali est corporis habitu, quibus scilicet larga subest fuliginosi excrementi copia ex sanguinis aut bilis adustione. Galeno enim teste in 2 de Temperamentis, proprie is melancholicus est, qui a natura calidius & siccus temperamentum nactus, postea ætatis progressu, mutato calido in frigidum, frigidus & siccus euasit. Quale temperamentum pilis multis gignendis esse opportunum sciunt periti rerum naturalium

Consequens esset, ut quando non vna est humoris atrii in corpore humano ratio, explicaretur quid *μελάινης χολῆς bilis atræ* nomine in eo problemate intelligi velit Aristoteles: quæ item facultas sanguini spisso & ex adustione nigro infit ad mentis præstantiam; sed hæc cum paucis verbis explanari non possint, rectius in aliud tempus differentur: nam proprie ad tractationem de ingenio humano pertinent, quam in scribnis habemus, edituri si Deus otium & vitam nobis producat. Modo nobis, quod est ostensum, sufficiat, homines tali temperamento & humore idoneos reddi ad altiores mentis functiones obcundas, e quibus vna est vel diuinissima futurorum euentuum cognitio. Sed & habemus ex verbis Philosophi allatis ex problemate illo sect. 30. natura melancholicam fuisse Sibyllam, & Bacidem, & alios priscos vates, quod is humor, qui in melancholicis temperamentis præualet, spissus & terrestris existat, ideoque maiorem in modum incalescere aut frigescere possit. Cum enim accenditur, magna vis halituum ex ipso velut e foco tolluntur in cerebrum, qui spiritus animales calore & siccitate illustrant; ex quo splendor ille existit siccus, tantopere Heraclito commendatus ad sapientiam parandam.

CAPVT XII.

Non videri, Sibyllam felicioris ingenii ac mentis altioris prærogatiua; sed contrario potius habitu ad id munus vaticinandi adscitam.

SED fortasse aliquis opponat, non hac ratione Sopportunam fuisse vaticinio Sibyllam, sed contraria potius, nempe ingenii simplicitate & stupore, quo interdum contingit fatuos diuinare. Ita enim Apuleius diuinationi aptiores censet pueros in Apologia prima, propter eorum simplicitatem & imperitiam; qua fit vt minus eorum animus rerum exteriorum sensu abstrahatur a contemplatione rerum futurarum. *Quin & illud* (inquit) *mecum reputo, posse animum humanum, & puerilem præsertim simplicemque, seu carminum auocamento, siue odorum delinimento soporari, & ad obliuionem præsentium externari: & paulisper remota corporis memoria redigi ac redire ad naturam suam, quæ est immortalis scilicet & diuina, atque ita quodam sopore futura rerum præsa-gire.* Videtur autem hæc opinio profecta ab Ægyptiis, qui, vt Plutarchus auctor est in lib. de Iside & Osiride, pueros omnes diuinos esse arbitrabantur, posse reuelare occulta, atque etiam quæ post futura sunt. Quin omnes eorum actiones

ac verba, ut signa ac præfagia futurorum obseruabant. Idem testatur Porphyrius in epistola ad Anebonem Ægyptium sacerdotem: ὅτι παρὰ τὴν ψυχῆς αἰλίου τῆς μαντείας, τεκμήριον, τὸ μὲν δὴ καταλαμβάνεσθαι τὰς αἰδησεις, καὶ οἱ περιγενεχθέντες ἀτμοὶ αἰ τε ὀπικλήσεις καὶ εἶναι μὴ πάντας, ἀλλὰ τὰς ἀπλῶς ἐξέρχου καὶ νέου ὀπικησιότητος πρὸς αὐτήν. id est: *Quod animæ affectio sit causa diuinationis, multa argumento esse possunt: primum quidem sensuum occupatio & interceptio; deinde qui prius efferuntur vapores (e suffitu certorum odoramentorum) atque etiam inuocationes; tum quia non omnes huic opportuni sunt, sed qui simpliciore sunt ingenio & atate rudes.* Tametsi de pueris mox dubitare videtur idem Apuleius sequentibus verbis: *Verum enimvero ut ista se habent, si qua fides hisce rebus impertienda est, debet ille nescio qui puer prouidus (quantum ego audio) & corpore decorus atque integer deligi, & animo solers, & ore facundus: ut in eo diuina potestas quasi bonis ædibus diuersetur, si digne tamen ea pueri corpore includitur.* Verum quod ingenii solertia non requiratur in homine ad vaticinandum, confirmat Plutarchus Pythiæ exemplo in libro cui titulus est περὶ τῆς μὴ χρεῖαν ἔμμελεσθαι τὴν Πυθίαν, id est, *de hoc quod Pythia nunc oracula versibus non reddat.* Quo loco de eius puellæ conditione & ingenio quæ ad id munus eligeretur, tradit. Non enim in ampla domo ortam, & disciplinis educatam, & animo elatam,

sed in pauperum agricolarum fuguriis educatam mulierculam sine arte, sine experientia, denique omnino rudem & intactam animo ut corpore, produci ad oraculum solitam dicit: qualem vult sponsam Xenophon in mariti domum deduci, quæ minimum rerum visu & auditu vsurpauerit. Ita enim loquitur: *τραφῆσα δὲ ἐν οἰκίᾳ γεωργῶν πενήτων, ἔτε δὲ ἀπὸ τέχνης ἔδεν, ἔτ' ἀπ' ἄλλης ἰν' ἑμπειρίας καὶ δυνάμεως ἴσφι-Φερρμένη κάτεισιν εἰς τὸ χρησῆριον, ἀλλ' ὡσπερ ὁ Ξενοφῶν οἰεῖται δεῖν ἐλάχισα τὴν νύμφην ἰδῆσαν, ἐλάχισα δὲ ἀκῆσασαν εἰς ἀνδρὸς βαδίζεν, ἔτως ἀπειρῆ καὶ ἀδαῆς ὀλίγη δὲν, ἀπάντων καὶ παρ-γένῃ ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ σῦνεσιν.*

Sed & Aristoteles in libro de Diuinatione per somnum, genus illud vaticinii τοῖς τυχεῖσι καὶ ἃ τοῖς φρονιμωτέτοις, hoc est, quibuslibet potius quam prudentissimis contingere, testatur; cuius discriminis mox causam his verbis subdit: *ἢ γὰρ διάνοια τῶν ζήτων (τῶν τυχῶν) ἃ φρονιτικῆ, ἀλλ' ὡσπερ ἔρημη καὶ κενὴ πάντων, καὶ κινήσεια κ' τὸ κινῆν ἀγεῖται. id est, Horum namque cogitatio minus curis interpellatur, sed tanquam deserta & vacua omnibus, si quid extrinsecus moueat, promptius sequitur.* Neque porro alia causa fieri censet, ut mente externati & furentes vaticinentur, sequentibus verbis: *τῶ δ' ἐνίς τῶν ἐκαστικῶν προγοῶν, αἴλιον, ὅτι αἱ οἰκείαι κινήσεις ἔκ' ἐνοχλῶσιν, ἀλλ' ἀπορράπιζοντα τῶν ζηνικῶν ἐν μάλιστα αἰσθάνονται. Quia scilicet mi-*

nius

nus propriae motiones & cura turbant, sed longe proiiciuntur. Quo fit ut magis quodcumque motus extrinsecus accidit sentiant. Atque hæc disertata quidem eo loco Aristotelis sententia est, magis aptos esse ad præuidendum futura resides animos & curis vacuos, quam agiles & propriis curis inquietos. Cui tamen (ut obiter dicam) parum quadrant, quæ mox sequuntur: καὶ τὰς γνωρίμους πρὸς τῶν γνωρίμων μάλιστα προοραῖν συμβαίνει, διὰ τὸ μάλιστα τὰς γνωρίμους ὑπὲρ ἀλλήλων φροντίζειν. *Et familiares de familiaribus maxime præuidere accidit, quia maxime inuicem de his quæ ad alterutrum pertinent solliciti sunt.* Nam priori sententiæ consequens esset, quorum res unicuique magis curæ sunt, & cogitationi sæpius obuersantur, minus posse eos futura de iisdem præsentire animo & præcipere: si quidem cura & cogitatio quorundam animæ obstat, quo minus de aliis nondum existentibus præuideat quam in partem cadant. Neque enim quia hæc & illa ad eodem familiares pertinet, minus propterea obstat præsentium cognitio, eorum quæ futura sunt præuisioni; si quidem hæc non minus ignota & aliena esse liquet, utpote quorum nullum prorsus in nobis principium aut signum habeatur.

Sed hac difficultate in aliud tempus reiecta, hoc quod manifestum est in sententia Aristotelis contemplemur. Nempe homines simplici corde, neque humanis rebus intentos, item furen-

tes, quam mentis compotes aut propriis curis occupatos, aptiores esse ad diuinandum; quod in his interni motus externis non obstant. Hanc enim esse Aristotelis sententiam palam est. Quid igitur hinc sequatur considerare operæ pretium est, si genuinam Aristotelis sententiam de vera diuinationis siue prophetiæ causâ assequi volumus. Cum enim fateatur, *Ξεμινδς*, hoc est, externos esse motus eos qui animam diuinantium impellunt & futuri compotem faciunt: quærendum est profecto, quinam sint ii motus peregrini, & quæ horum causâ. Quid igitur rationi magis consentaneum magisque promptum dictu, quam Deum aut Dæmones horum motuum animæ externorum esse causam? profecto nihil. Verumtamen si physica tractans Aristoteles talem affectionis naturalis (quod genus somnia sunt) causam afferret, parum propositi memor videretur: nihil enim physicus in causis reddendis afferre debet, quod naturalis contemplationis metas excedat; quod faceret, si naturalis affectionis causam propriam Deum aut dæmonum quempiam faceret. Deum quidem totius naturæ ambitum transcendere palam est, tametsi via naturali cognosci potest. Dæmones autem an sint nec ne, nulla naturali inuestigatione inueniri potest: cum nulla ex iis, quæ in natura apparent, ratio nobis suppetat, qua tales in vniuerso naturas existere credamus. Hæc considerans Philosophus, fatius putauit quiduis modo

do naturale hic afferre, quam ad Deum natura vniuersa superiorem, aut naturæ ignotos Dæmones confugere: tametsi istud quod proponit pro causa diuinationis quæ in somnis contingit, minus perspectum & exploratum esse intelligeret. Censet igitur, eorum quæ aliquis non nimium distans proponit facere, notitiam posse imprimi animo alterius per somnum: dum ille cogitans aliquid negotij agere, tali cogitatione quosdam in corpore suo motus excitat, qui statim vicino aeri impressi, & deinde remotiori, vsque ad somniantem propagantur: quibus anima eius impulsa species proposito negotio congruentes & eius indices effingat: hos vero motus noctu magis quam interdium, a dormientibus quam vigilantibus percipi. Atque id probabilius iudicat, certe naturalis philosophi instituto magis accommodatum, quam εἰδωλα, imagines siue spectra; quæ Democritus eorum quæ in somnis apparent causas statuebat. Hanc autem rationem somniorum diuinorum accuratius tractatam fuisse ab Alexandro Aphrodisæo ἐν τῷ περὶ δαιμόνων testatur Simplicius in commentario: in quo libro de Dæmonibus non dubium est quin magnus ille Peripateticus eorum, qui Dæmones esse dicunt, sententiam impugnet, iis autem quæ ad probandum Dæmonum existentiam vulgo afferri solent, responderet. Verum is liber non mediocri philosophiæ iactura aut prorsus intercudit, aut alicubi abstrusus cum situ & blattis luctatur.

Cæterum quod hæc ratio non sufficiat, hinc quiuis intelligat, quod non possit extendi ad omne genus somniorum diuinorum: quoniam eiusmodi sunt in eo genere præsentiones, quæ iis motibus, quos ibi causatur Aristoteles, adscribi nullo modo possint: vt si quis Lutetiæ cum sit, de iis quæ Constantinopoli aut Bactris euentura sunt, certas in somno videat imagines. Quale genus somniorum interdum existere, ipsemet fatetur Aristoteles, neque humanæ esse coniecturæ, talis diuinationis causam assequi. Non igitur negat harum rerum quasdam præuideri posse in somnis, sed causam cur præuideantur, non posse a nobis inueniri, cum humanæ mentis captum superet. Quod tamen huius aliqua sit causa, non negat: nihil enim fit sine causa: aut igitur Deus, aut aliqua alia causa earum quæ sunt in natura. Cæterum harum nullam *ἔυλογον*, rationi consentaneam & probabilem afferri posse fatetur: ergo Deus eius causam existat diuinationis ipsiusmet Aristotelis confessione oportet. Hanc confessionem habemus expressam hisce verbis: *ἀφαιρέσεις δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ αἰτίας, ἔδειξάν τῶν ἄλλων ἔυλογον ἓναί φαινέσθαι αἰτία.*
i. e. sublata vero quæ pones Deum est causa, nulla aliarum conueniens esse videtur.

Cur ergo postea dicit, causam qua aliquis præuidet quæ ad columnas Herculeas & Boristhenem fiunt, inuenire maius putandum quam capiat humanæ coniectura mentis? *ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν*

*τέρων εἶναι δόξειεν ἂν σύνεσιν, εὐρεῖν τῶν τῶν
 δεχθῆναι. supra nostram prudentiam esse videatur, ho-
 rum inuenire principium.* Respondeo, duplex ef-
 se principium siue causam: vnum quod cadit sub
 ordinem naturæ, & est determinatum; alterum
 quod est supra omnem naturæ ordinem. Est au-
 tem Deus istud principium, quatenus agit præter
 naturæ ordinem, vt cum idiotæ animo impri-
 mit notitiam rerum futurarum, & alia mutanda
 efficit: quæ Græci ἀτοπα vocant, non quia fal-
 sa aut absurda, sed quia horum satis idonea & cui-
 dens ratio reddi non potest. Quo pacto Plutar-
 chus in Dione eorum opinionem, qui spectra dæ-
 monum nonnullis apparere interdum censent, ἀ-
 τῶπιον λόγον appellat: non, quod non credat esse
 dæmones, sed quia ad probandam eorum existen-
 tiam nulla satis idonea in natura ratio suppetit.
 Proinde & omnia hæc licet negari omnino non
 possunt, captum tamen humanæ mentis excede-
 re dicuntur, quia qua lege naturæ, quo ordine
 contingant, nulla ratione ostendi potest. Idem
 de fortuitis dicendum, quæ nec ipsa quamobrem
 fiant ulla ratione constitui potest, cum tamen
 nemo multa eiusmodi accidere neget. Est enim
 fortuna causa omnino, verum vt idem Aristoteles
 affert in 2 Physic. ἀδηλῶς ἀνθρώπινη διαταγή,
 ὡς θεῖον τι ἔσται καὶ δαιμονιώτερον. Quod licet
 ex quorundam opinione affert, non tamen im-
 probat: non enim refellit, vt alia quæ in homi-
 num opinionibus falsa & absurda iudicat.

Sic neque a nonnullis quæ in locis remotissimis geruntur, præuideri in somno aliquando plane inficiatur, sed rationibus a natura depromptis explanari posse. Ita quod dictum est, si talia somnia a Deo mittantur, sequi, vt potius sapientibus, quam idiotis & insipientibus mitti oporteat, contra quam fieri obseruatum est, obiectio est quidem & difficultas, sed quæ animos potius suspendat, quam fidem rei compertæ detrahat: quam tamen ibi vt alienam a naturali contemplatione non soluit; nisi huius solutionem esse putamus, quod homines rudes magis pateant iis qui foris accidunt motibus, quam eruditos & sapientes, qui propriis cogitationibus occupantur, atque ita implentur, vt externis diuinisque impulsibus locum non relinquunt, quemadmodum supra visum est. Nos autem supra aliam etiam rationem e diuinis scripturis accersiuimus, quod Deus quæ supra naturæ ordinem & mentis captum hominibus confert, nolit naturalibus causis & ingenio cuiusque assignari. Hinc enim est illud Christi in Euangelio: *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc a prudentibus & reuelasti paruulis.* Idem dicendum de afflatu diuino, quo indocti etiam & alioqui animo non valde perspicaces magis quam docti & sapientes mouentur.

Hæc autem paulo latius differere visum est, vt eorum errori occurram, qui locis quibusdam Aristotelis decepti putant non aliam hunc diuinationo-

nationis Sibyllæ & aliarum vatum causam agnouisse, præter animi inflammationem a bilis atræ motu prouenientem. Quod enim altiore & diuiniorem in his causam prospexerit, cum ex his quæ modo exposui intelligi potest, tum maxime ea loca eiusdem indicant quæ in mea dissertatione de furore poetico proposui eruditè perpendenda, & ipse expendi & explanauit; quibus locis ostendi, Aristotelem de causis diuinationis non dissentire a Platone, vt vulgo creditur.

Quæ cum ita sint, nihil est quod nos cogat credere, aut Pythiam altioris ingenii prærogatiua meruisse cortinæ Apollinis admoueri & ascendere tripodem, aut Sibyllam naturæ præstantia electam quæ mundum oraculis implet: tametsi præstantiore hanc natura fuisse negari plane non potest, & magnitudinem ingenii esse gradum quo ad diuina ascenditur supra ostendimus. Sed tamen vt quod sentio eloquar, probabilius mihi videtur, superbum Dæmonem, quod alias solet, hic quoque Dei opera voluisse imitari, immo cum illo, vt est eius ambitio & furor, contendere, vt quantum facultatis haberet ad deprehendenda futurorum contingentium arcana, in rudi & socordi potissimum muliercula ostendere vellet. Quem zelum æmulandæ maiestatis diuinæ cum olim in Ægypto, vt in Exodo legitur, memorabili exemplo ostendisset, tunc cum maleficos & ariolos coram Pharaone rege Mosi opposuit, qui eadem quæ ille prodigia ederent; tum
etiam

etiam in cultorum suorum sacrificiis aliquando non minus aperte declarauit. Cum enim Deus apud Hebræos interdum calitus demisso igne aris impositas victimas consumeret, vt variis scripturæ locis legimus: idem a superbo dæmone factum Plutarchus in Pauli Æmilii vita testatur: ἔτι δὲ καὶ τὸ πρὸς τὴν θυσίαν σύμπωμα δαίμονιον ἦν ἐν Ἀμφιπόλει θύοντι τὸν Ἀμιλίῳ, καὶ τῶν ἱερῶν ἐνηργημένων κεραυνὸς ἐνοσκήψας εἰς τὸν βωμὸν, ἐπέφλεξε καὶ συγκατήρῃσεν τὴν ἱερουργίαν. id est: *Præterea mirandum prorsus & numini adscribendum circa immolationem prodigium accidit in vrbe Amphipoli, Æmilio rem diuinam faciente: nam fulmen in aram incidens sacrificium incendit & consecrauit.*

Hæc de Dæmonis nequitia, qua Dei affectat similitudinem & opera eius imitatur, quo pertineant, quoue consilio a me afferantur, magis patebit cum de Sibyllæ raptu & translatione in varia terrarum loca dicemus. Sint igitur hæc ita posita, vt fundamentum eorum quæ tunc dicentur. Nunc reliqua, quibus magis apti homines ad diuinandum creduntur, exequar.

CAPVT XIII.

*Num & calum nascentibus aliquid
inspiret, quo fiant apti ad
diuinandum.*

Hætenus de ingenij magnitudine & temperamen-

menti conditione, tum vulgata bilis atræ ad mentem incitandam opportunitate pro instituto dictum est: decet autem omnia in natura circumspicientes quæ ad diuinationem facere creduntur, in cælum etiam oculos tollere, ac siderum positus contemplari, num & ex his aliqua descendant ad hanc de qua agimus functionem opportuna. Quod si verum est, non alienum fuerit & hanc quoque naturæ opportunitatem ad alias supra memoratas in ortu Sibyllæ adiunctam putare. Tametsi igitur nullam censemus ingenii humani facultatem, ad eam quæ facit vates, virtutem pertingere posse: cum tamen probatum sit, Deum vt naturæ auctorem, & suauiter omnia disponentem in vniuerso, vim suam libenter accommodare hominum naturis atque aliarum rerum quibus vtitur; absurdum videri non debet, eundem & siderum viribus & dispositione, cuius & ipse auctor est, vti aliquando, immo sæpius, ad conciliandas sibi hominum mentes, & vaticinio illustrandas; si quidem huiusmodi vim cælo inesse aliqua probabili ratione ostendatur.

Ac de cæli potestate in hunc mundum inferiorem omnibus notum esse arbitror, vt sit ineptus qui verbis probare studeat quod rerum perspicuis documentis experientia vel tardissimis ingerit. An autem ex his quæ cælo in hæc caduca delabuntur aliquid in hominum animos redundat? quidni? cum & mores huic configu-

rari,

rari, tum miras naturis hominum singularium innasci proprietates non infimi subfellii philosophi fateantur. De moribus quidem Scaliger in exercitatione 274 hunc in modum: *Odium, inuidia, auaritia, contemptus, fastidium, maledicentia, fraudulentia, furacitas, proditio in omni temperatura cum inueniatur, non potes accipere pro causa temperaturam. Nam cuius caloris aut humiditatis mancipium erit falsarius aut incestus?* Et mox: *Hæc atque talia potentie siderum attribuamus, quæ non cogit quidem voluntates nostras, at temperaturas pingit eiusmodi proprietatibus, quarum cause nullis indagationibus ab humano ingenio possunt erui.* Sic autem ibi idem de animorum propensionibus: *Vestigia quibus vales viribus, (vales autem plurimum) non alia ratione horum inuenias affectuum causas, quam quo temperamento sit chymista, prestigiator, rabula, faber. Sunt enim non solum ad vitia virtutesque, sed etiam ad artes ipsas habitus atque propensiones. Emediis Alpibus descendet in oceanum futurus nauta. Venetus meditabitur equitationem.* Si hæc ab astris, cur non & diuinatio? Non quidem vt hanc principalem huius causam statuamus cum Cardano, sed vt præparationem cum Pomponatio. Hic in libro quem de incantationibus conscripsit, cap. 12. duas in Sibylla fuisse agnoscit præparationes: vnã ab astris in ortu illi impressam: alteram temporariam quæ priori illi certis temporum articulis accedat, motum scilicet atræ bilis, de quo
 fu-

supra; causam autem præcipuam Deum & intelligentias cælestium orbium motrices in corpore feminae illius sic probe apparato agentes, dæmonibus reiectis, quos a dogmate Aristotelis alienos censuit. Ita aliorum argumentis respondens disputat: *Ad tertiam autem difficultatem, in qua queritur de illa dispositione per quam vates, Sibylle, & demoniaci tam admirabiles faciunt operationes, dicitur primo, tales homines ut in pluribus ex sua genitura esse taliter dispositos: quare eam contraxere ex principiis generationis, verum satis remote & in potentia: quare cum actu vaticinantur, præter illam remotam habent aliam propinquam dispositionem, ut manifestum est ex Sibylla a Virgilio memorata in sexto Æneidos: nisi enim Deo impleretur & fureret, responsa non dabat. Hoc autem erat ex illa dispositione propinqua, per quam habilitantur ad suscipiendos diuinos afflatus, cum actus actiuorum sint in patiente dispositio. Et inde prouenit, ut non semper tales vates vaticinentur, cum non semper sint dispositi; & aliquando magis, aliquando minus, secundum meliorem passi dispositionem, vel corporum cælestium. Diuersitas namque situum, utpote coniunctionum vel appositionum, in eiusmodi effectibus multum diuersificat effectus.*

Hæc magnus ille Peripateticus de causis diuinationis, satis ut apparet congruentia principiis Aristotelis; sed quæ tamen ad legitimæ demonstrationis dignitatem non adspirant, quia minime

mē ad omne vaticinii genus quod numinis afflatu constat, accommodari possunt. Patet enim accuratius contemplanti non habere hæc locum nisi in iis qui natura sunt propensi ad vaticinandum; quo in numero Sibyllam fuisse scimus: at non ad Pythiam hæc quisquam pertinere concedat, qui sacerdotis illius a Sibylla discrimen nouerit: neque porro ad alium quemcumque semel in vita aut admodum raro vaticinatum constet: vt de multis proditum est. Nam & quosdam per grauium ægritudinum accessiones in furorem conuersos, quæ nemo nisi vates scire posset, adstantibus renuntiasse proditum est: vt de quodam phrenetico Augustinus testatur lib. 12, de Genesi ad literam cap. 17. qui presbyterum ad se vocatum e duodecim millium interuallo præsentiebat, loca quæ transiret singula referebat, quantum appropinquaret, & quum villam ingrederetur, quum domum, quum cubiculum, donec in conspectu eius adstaret. Idemque alteri eodem morbo laboranti accidisse refert, vt quod futurum esset certo prædiceret. *Nouimus etiam, inquit, sine dubitatione, phreneticum futuram mortem cuiusdam femine prædixisse; non sane specie diuinandi, sed tanquam factum ac præteritum recolentem. Nam cum eius apud eum commemoratio fieret; mortua est, inquit, ego eam vidi efferrī; hac cum eius corpore transferunt, cum illa incolumis viueret. Post paucos autem dies repente defuncta & per eum locum elata est, qua ille prædixerat.*

His

His tertium addit exemplum pueri agrotantis non minus mirabile, cui per ecstasim hominum species oblata remedia aduersus morbi intolerabiles cruciatus indicarunt, quibus vsus perfecte conualuit. Atque his diuinationem eiusmodi, tanquam morbi symptoma fuisset, cum morbo euanuisse ex eodem Augustino discimus. Ex quo sane intelligitur, hos natura vates non fuisse: si quidem casu & temporario alienata morbo mentis impetu.

Quod autem nec Pythia in eorum vatum numero esset quos nascendi conditio facit, facile ostendi potest: cum enim non aliter nisi tripodibus insistens, & erumpentis e specu spiritus vi externata vaticinaretur; rudes autem & ignotae virgines ex agris, vt dictum est, euocarentur & tuguriis agricolarum, quae eo munere fungerentur: non tamen apparet quo potissimum indicio cuiusque indolem distinguere possent, vt quae propensa esset ad diuinationem, quae minime, constaret. Quae igitur simplex maxime & tranquilla videretur moribusque incorrupta, hanc citra aliam disquisitionem eligebant; quod iis persuasum esset, vnam praeparationem sufficere ex halitus proprietate, quae ex antro Delphico erumpebat. Non igitur in omnibus duplex, vt voluit Pomponatius, praeparatio fuit necessaria: vna ab astris, altera quae temporario quoque motu constaret.

Nunc quae astra potissimum dominari oporteat

teat in eius qui futurus sit vates genesi, ex Ptole-
 mæo, Firmico, & aliorum astrologorum libris
 petendum est: sed & a Cardano, qui eiusdem dis-
 ciplinæ peritissimus fuit. Quæ igitur de celesti
 ratione diuinationis Sibyllæ & Pythiæ Delphicæ
 sacerdotis affert lib. 14. cap. 68. de varietate re-
 rum, adscribere haud grauabor. *Apollinem, cum
 nondum an Demones sint constitutum sit, causam
 dicere haud conuenit. In cæli vim igitur si referas,
 omnibus satisfaciet. Nam & antro & virgini, quia
 vates futura erat, Veneris cum Sole vis atque Sa-
 turno dominabatur. Vnde & veridicæ vates car-
 mine oracula solebant edere: & nomen vatis a di-
 uinis ad poetas translatum est: ita fit vt cum vis
 esset cælestis, vt mutata virgine veritas major vel mi-
 nor in oraculis reperiretur: & mutatis etiam tem-
 poribus vt tandem vis illa consenuerit: eadem quo-
 que virgo ex diuersa astrorum constitutione variam
 in oraculis edendis claritatem, veritatem, & elegan-
 tiam carminis ostenderet. Veneri igitur astri apte
 collocati vis hæc fuit. Et vt melius collocabatur in
 virginis genesi & in antri initio, ita omnia rectius
 succedebant. Componebatur igitur oraculum ex
 tribus: vi terræ quæ agitabat mentem: & vi cæ-
 lesti in puella: & vi cælesti in antro. Cum enim in
 penitionem antri ingrediebatur, vapor ille in ecstasim
 deducebat vigilantem. At ecstasis vigilans, etiam
 si casu contingat, diuersa in astro ostendit: quæ in
 Pythia ab astro in veritatem & ea quæ venturæ
 erant dirigebantur.*

Clara hæc Cardani verba, neque explicatione egent: nimirum ex tribus planetis, Venere, Ioue, Saturno deducit indolem vt Sibyllæ sic & Pythiæ, aliorumque vatum qui natura sunt apti ad vaticinandum. Quod non posse in Pythias conuenire supra ostendimus, quæ nihil poterant nisi e tripodè, alias muta: quibus proinde etiam si aliqua vis ab astris in ortu contracta subesset, nulla tamen ratione cognosci posset. Nisi fortasse ex vnius cuiusque horoscopo in figura natali signato id innotuisse dicamus: quod nusquam legitur, & factum putare ridiculum est. Alia ratio Sibyllæ, quam in ipso ortu vaticinatam testatur Proclus loco supra allato: alia & eorum omnium, qui naturalem ad diuinandum propensionem suam frequentibus vaticiniis minime loci vlli alligatam facile probabant.

Sed quicquid sit de astris, quorum viribus qui varias materiis elementorum ex quibus animalia, stirpes, lapides, & alia eiusmodi mixta gignuntur, proprietates imprimi negant, pecudibus potius quam hominibus annumerandos censeo: magnæ mihi esse importunitatis videtur, ne dicam amentia, causam eius diuinationis, qua Sibylla & Pythiæ olim vniuersum terrarum orbem in se conuerterunt, a Dæmonibus transferre ad intelligentias; hoc prætextu, quia nondum factis in philosophia constitutum sit, an sint Dæmones. Quasi vero ad eorum existentia fidem faciendam non sufficiat omnium consensus gentium

tium & sapientum ab vltima antiquitate vsque ad hanc ætatem. Quid, inquam, importunum magis & impudens, quam putare mera esse figmenta & fabulas, quæ Orpheus, Musæus, Homerus, Hesiodus de Diis scripserunt? Quæro enim, vnde iis rerum, quæ non sunt, nomina & tanta tradendi ambitio in mentem venire potuit? Hoc licet incredibile sit de Poetis illis, quos magnos viros & sapientes fuisse constat, multo adhuc incredibilius videatur de Pherecyde, Pythagora, Democrito, Heraclito, Empedocle, Socrate, Platone: qui omnes cum suis sectatoribus Dæmones esse confessi sunt, & doctis omnibus vt certas mundi naturas proposuerunt. Adhuc magis incredibile de hominibus fidem Christianam professis, Cardano & Pomponatio; cum tam expressa in vtroque testamento loca, quibus Dæmonum fit mentio, habeantur. Quid refert, non satis validas philosophis rationes suppetere quibus Dæmones esse probentur, vbi tot & tanta de iis sapientum & prophetarum testimonia & auctoritates premunt?

Sed hac ommissa disputatione quæ non est huius temporis, ostendendum est, non posse eos intellectus, quo astra in Peripateticorum dogmate reguntur, auctores esse oraculorum. Cum enim mentes illæ tanquam formæ Solis, Lunæ, & aliorum siderum globos contineant, consequens est vt nullum in his inferioribus effectum dare possint, quod cælestium corporum virtutem transcen-

scendat. Solum igitur materiam, qua constamus, mutare poterunt; promouere ortus rerum naturalium, & alia id genus gubernare, mentem humanam directe his moueri posse nemo dicet. Neque igitur proinde quisquam sanus concedet, ab iis cuiuslibet rerum naturalium scientiam in animam hominis manare, nedum futurorum contingentium notitiam: solum ab iis vires posse tribui corpori, quibus homines magis apti reddantur ad diuinandum, quod vltro fatemur.

At vero illa mirabilia quæ Plutarchus tradit, signa quibus cognoscebatur tempus esse opportunum quo Pythia conscendere tripodem & oracula edere posset, quis vlli cælestium corporum dispositioni aut virtuti adscribat? In his duo occurrunt stupenda: primum quidem subita laurus Deo sacrae in summa aeris tranquillitate commotio; cuius Callimachus facit mentionem statim initio hymni in Apollinem: (ὄρπηξ

Ὅϊον ὁ τῶ πύλλων ἐσεισῆτο δάφνη
& nos in poemate quod inscribitur Codrus expressimus:

*Vestibulum ante ipsum ramos pandebat olentes
Laurus docta comas, sensuraque vertice moto
Numinis aduentum.*

Alterum signum non minus prodigiosum Dæmonis præsentia refert Plutarchus in libro de defectu oraculorum, his verbis: αἱ δὲ τῶν ἱερῶν καταστάσεις τί ἐξέλονται, καὶ τὸ μὴ θεμιστεύειν εἰ μὴ τὸ ἱερεῖον ὅλον ἐξ ἀκρῶν σφυρῶν ὑπότρομον γέ-

νηλα, καὶ κραδανθῆ κατασπενδόμυρον; ἔ γδ ἀρ-
 κεί τὸ διασεισά τὴν κεφαλὴν, ὡσπερ ἐν ταῖς
 αἰλλαις θυσίαις, ἀλλὰ πᾶσι δέ τοῖς μέρεσι τὸ σί-
 λον ὄμῃ, καὶ τὸν παλμὸν ἐγγενέσθαι μετὰ ψόφου
 προμῶδες. εἰάν γδ μὴ τὸ γένηται, τὸ μαντεῖον ἔ-
 φασὶ χρηματίζειν, ἔδ' εἰσάγῃ τὴν Πυθίαν.
*Quid porro sibi vult institutio illa sacrarum virgi-
 num, illudque observatum, ne prius responsum de-
 tur, quam animal immolandum totum usque ad
 extremas ungulas tremat & concutiat, cum li-
 bamina illi infunduntur? Non enim satis est caput
 quassare, ut in aliis sacris, sed cunctis corporis
 partibus fluctuare & palpitare oportet, cum tre-
 pido sonitu. Nisi enim id observatum fuerit, ora-
 culum non existimant edendo responso esse para-
 tum, neque Pythiam introducunt. Quis igitur
 tales motus tam subitos & inusitados aut stirpis in
 aere immoto, aut pecudis nullo metu aut dolore
 impulsæ ad solum liquoris contactum toto cor-
 pore tremantis, causæ tam remotæ, qualis intel-
 ligentia & cælum mouens, adscribere audeat?
 Quis spiritus exquisitæ fragrantiae, & supra
 omnem odoramentorum suavitatem iucundos,
 quibus idem Plutarchus, ex adyto Apollinis
 manantibus, locum in quo interrogantes sede-
 bant responsum expectantes perfundi Solinus re-
 fert: cum præfertim is odor neque sæpius neque
 statò tempore fieret, sed incertis temporum &
 fortuitis interuallis?*

His Plutarchi consona plane quæ Lucanus ha-
 bet

bet Pharfaliæ lib. 5. de illa loquens Phoebade quæ ab Appio coacta eloqui futura cum simularet furorẽ, his deprehensa est notis:

non rapta trementi

Verba sono, nec vox antri complere capacis

Sufficiens spatium, nulloque horrore comarum

Excussa laurus, immotaque culmina templi.

Quibus patet, non solum sacram laurum foli-
tam concuti aduentante Deo, sed etiam templum
ipsum; vt & Callimachus dicto loco, & post
eum Claudianus initio libri primi de Raptu Pro-
serpinæ, *Ἰεῖα σμὸν* exprimens canit:

*Jam mihi cernuntur trepidis delubra moueri
Sedibus.*

Nec minus horrenda quæ Sibylla Apolline cor-
repta patiebatur: vt videre est apud Maronem in
sexto Æneidos notis versibus. Quibus adde quæ
de spectris, quibus Dæmon suam præsentiam ini-
tiatis significabat, (*Ἰνὸφανεῖας* vocabant) dixi in
mea dissertatione de furore poetico. Quis igitur
hæc tam monstrifica præidenti astris intelli-
gentiæ & cursum naturæ regenti adscribere au-
deat? Non igitur in his naturæ ordinem & vim,
sed Dæmonis potestatem valuisse putandum est:
hoc tamen discrimine, quod Sibyllam nihil ve-
tat putare ingenium habuisse ab astris, hoc est,
proprietas, qua Numini siue bono siue malo
magis pateret; quam a teneris ferunt vaticina-
tam; in Pythia nihil videmus præter tempora-
rium Dæmonis afflatum.